Socialstyrelsen

Undervisernoter: Husorden

Private opholdssteder

Alle døgninstitutioner

Undervisernoterne består af to dele:

1. del: Baggrundsviden til underviseren
2. del: Noter til de enkelte dias til undervisningen

Del 1: Baggrund til underviseren

Overskrift	Noter
Anvendelsesområde:	Materialet er målrettet undervisning af ledere og medarbejdere på private opholdssteder og på alle typer af døgninstitutioner, dvs. almindelige åbne døgninstitutioner, delvist lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner, delvist lukkede døgninstitutioner samt åbne, sikrede og særligt sikrede afdelinger på sikrede institutioner.
Regler i fokus:	Bestemmelsen er ny. Den lovfæster adgangen til at fastsætte husordner på private opholdssteder og døgninstitutioner. Endvidere rummer stk. 2 et krav om, at børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, der har en husorden, skal gøres bekendt med denne. *§ 4. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen.*

	Stk. 2. Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, som har fastsat en husorden, jf. stk. 1, skal gøres bekendt med denne. Reglerne er om husordner uddybet i vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, pkt. 48-50.
Anvendte kilder til materialet:	• Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Lov nr. 619 af 8. juni 2016) • Lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og lov om folkeskolen (Lov nr. 647 af 8. juni 2016) • Forslag til Lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge (Lovforslag nr. L 162, Fremsat den 30. marts 2016 af social- og indenrigsministeren) • Lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Lov nr. 1543 af 13. december 2016) • Lov om ændring af lov om socialtilsyn, lov om social service og lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Lov nr. 1544 af 13. december 2016) • Bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge (Bek. nr. 1707 af 20. december 2016) • Vejledning til lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Vejl. nr. 10370 af 21. december 2016) • Betænkning fra Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget) (Betænkning nr. 1551. Marts 2015) • Konsulentbistand i relation til magtanvendelsesudvalget Afrapportering. Rambøll, november 2013
Materialets anvendelse:	Materialet er udarbejdet med henblik på at kunne anvendes som modul på en kursusdag for ledere og medarbejdere på anbringelsessteder om reglerne i voksenansvarsloven. Materialet vil endvidere kunne stå som et selvstændigt undervisningsforløb, f.eks. ved en temadag, et personalemøde eller lignende. Anvendes materialet til et selvstændigt undervisningsforløb, anbefales det, at det kædes sammen med modulet om generel introduktion til loven og voksenansvaret, således at introduktionsmodulet præsenteres først. Det forventes, at modulet kan gennemgås på 15 minutter.
Baggrund for lov om voksenansvar overfor anbragte børn og unge:	I juni 2013 nedsatte den daværende regering Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget). Udvalget havde til formål at afklare, beskrive og analysere de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for anbragte børn og unge, herunder analysere udfordringerne ved det daværende regelsæt. Magtanvendelsesudvalget skulle endvidere komme med forslag til et kommende regelsæt. Baggrunden for nedsættelsen af udvalget var bl.a., at både Folketingets Ombudsmand og Folketingets § 71-tilsyn havde påpeget, at det eksisterende hjemmelgrundlag for magtanvendelse på børne- og ungeområdet var uklart. Magtanvendelsesudvalget havde en bred sammensætning af medlemmer bl.a.

	med kommunale og regionale repræsentanter, repræsentanter for relevante organisationer fra praksisfeltet, børneorganisationer samt faglige eksperter. I udvalgsarbejdet deltog tre børneeksperter, som tidligere har været anbragt. Daværende direktør ved Folketingets ombudsmand Jens Møller fungerede som formand for udvalget. Børnerådet sikrede endvidere yderligere inddragelse af børn og unge gennem tre børneekspertgrupper. Magtanvendelsesudvalget afgav i marts 2015 betænkning nr. 1551/2015 om Magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Magtanvendelsesudvalget anbefalede, at der blev udarbejdet et helt nyt og selvstændigt regelsæt om magtanvendelse over for anbragte børn og unge med en tydeliggørelse af de eksisterende regler, herunder med tydeliggørelse af børn og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i børn og unges selvbestemmelsesret. På enkelte områder anbefalede udvalget en vis udvidelse af adgangen til at gribe ind overfor anbragte børn og unge, herunder muligheden for afværgehjælp og undersøgelse af et barn eller en ung person på sikrede døgninstitutioner. Udvalget tog i sine overvejelser og anbefalinger udgangspunkt i børn og unges grundlægende rettigheder, herunder retten til omsorg og beskyttelse. Den 5. november 2015 indgik Regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti en aftale om rammerne for voksenansvar over for anbragte børn og unge (Klare rammer for voksenansvar over for anbragte børn og unge). Aftalen følger op på aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2016 for social- og indenrigsområdet. Aftalen ligger sig tæt op ad anbefalingerne fra Magtanvendelsesudvalget, og loven om voksenansvar overfor anbragte børn og unge er en udmøntning af den politiske aftale. Lov om voksenansvar har til formål at fastsætte rammer for plejefamilier og personales adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt, foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret og sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed. Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge regulerer forholdene under anbringelsen, og den indeholder således blandt andet flere af de bestemmelser, der før fandtes i Servicelovens §§ 123-123d samt den tidligere magtanvendelsesbekendtgørelse. Bestemmelser om afgørelser om anbringelse og kriterier for anbringelse på delvis lukkede afdelinger og delvis lukkede institutioner samt sikrede afdelinger og særlig sikrede afdelinger er samlet i servicelovens §§ 63a-63c i kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge.
Lidt baggrund for reglen om husordener:	Magtanvendelsesudvalget fik foretaget en kortlægning af praksis for magtanvendelse over for anbragte børn og unge. Kortlægningen viste, at næsten 100 procent af de adspurgte opholdssteder og mellem 70-80 procent af døgninstitutionerne har fastsat ordensregler. Gennemgang af en række husordener har vist en stor variation institutionerne imellem i forhold til, hvor restriktive regler de indeholder, og hvad der anses som værende indgreb i børn og unges rettigheder.

	Nogle opstiller overordnede rammer for at sikre kvaliteten i sociale relationer, mens andre regulerer, med hvilke formål børn eller unge f.eks. må bruge elektroniske kommunikationsmidler. Langt de fleste institutioner oplyser, at de går pædagogisk til værks ved brud på husregler, og at de taler med barnet eller den unge om, hvordan barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op. Erfaringer fra Folketingets Ombudsmands tilsynsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder har efterladt usikkerhed om nogle af de forholdsvis kortfattede lokale husregler og de hensyn, der ligger bag begrænsninger i børn og unges grundlæggende rettigheder. Magtanvendelsesudvalget fandt, at det bør sikres, at der ikke som led i anstaltsforholdet fastsættes regler, som går videre, end hvad formålet tilsiger, og som der derfor ikke er hjemmel til. Udvalget anbefalede på den baggrund, at de retlige rammer for anstaltsforholdets anvendelse af og adgang til at fastsætte husregler tydeliggøres ved lov med henblik på at styrke anbragte børn og unges retssikkerhed. Udvalget fandt bl.a., at det bør beskrives, i hvilket omfang børn og unges brug af elektroniske medier kan begrænses inden for rammerne af anstaltsforholdet.

Del 2: Noter til dias

Dias 2:

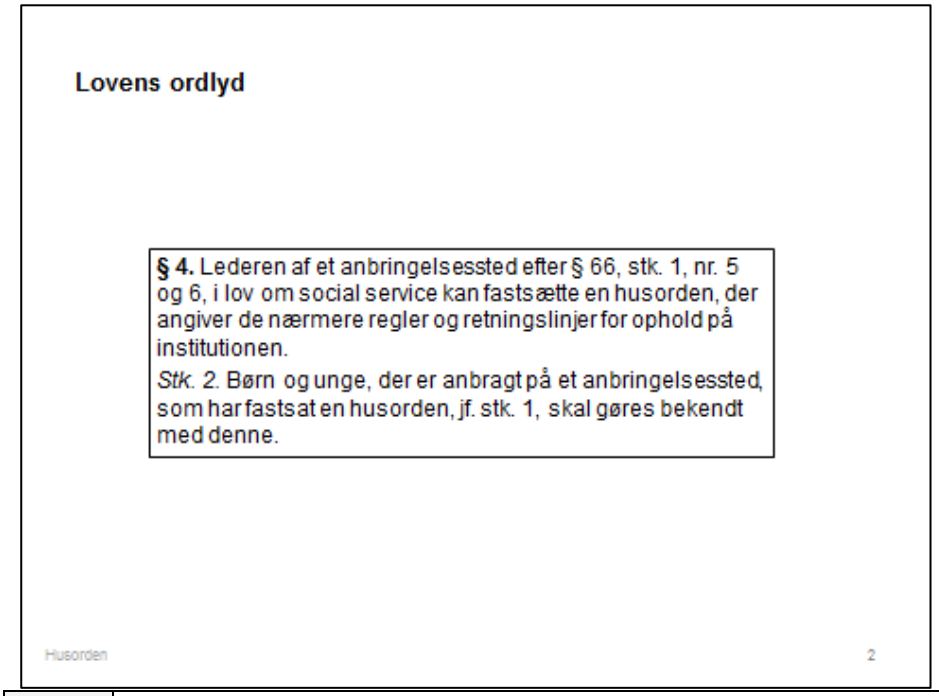

Dias 2	Noter: **Lovens ordlyd** Præsentation af selve bestemmelsen om husorden skal give deltagerne et billede af, hvad der kommer til at være i fokus. Det kan evt. nævnes, at Rambølls kortlægning i forbindelse med Magtanvendelsesudvalget fra november 2013 (Se anvendte kilder ovenfor) viste, at stort set alle opholdssteder, og langt hovedparten af døgninstitutioner på daværende tidspunkt havde en husorden. Før ikrafttræden af voksenansvarsloven 1. januar 2017 havde husordner hjemmel i anstaltsforholdet. (Alene til underviserens orientering) *Anstaltsforholdet.* *Det er almindeligt antaget, at en institution med hjemmel i anstaltsforholdet kan fastsætte generelle forskrifter, herunder ordensforskrifter, der skal være gældende på institutionen, og som har til formål at sikre institutionens overordnede funktion. Endvidere kan institutionen træffe konkrete beslutninger om regulering af forholdet mellem institutionen og institutionens brugere. Denne antagelse bygger på, at når institutionens eksistens er fastsat eller forudsat i lovgivningen, må der heri også ligge en hjemmel til at fastsætte generelle regler og træffe konkrete beslutninger, som er nødvendige for at få institutionen til at fungere. Tiltag og reguleringer, der angives i en husorden skal kunne begrundes i institutionens eller opholdsstedets formål (Betænkning fra Magtanvendelsesudvalget, s. 55)..*

	Med § 4 i lov om voksenansvar lovfæstes adgangen til at fastsætte husordner på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. Vær som underviser opmærksom på, at der på dette tidlige tidspunkt ikke er tid til spørgsmål. Eventuelle spørgsmål kan evt. noteres på flipover eller lignende og besvares løbende ved relevant gennemgang af bestemmelsen, eller ved modulets afslutning.

Dias 3:

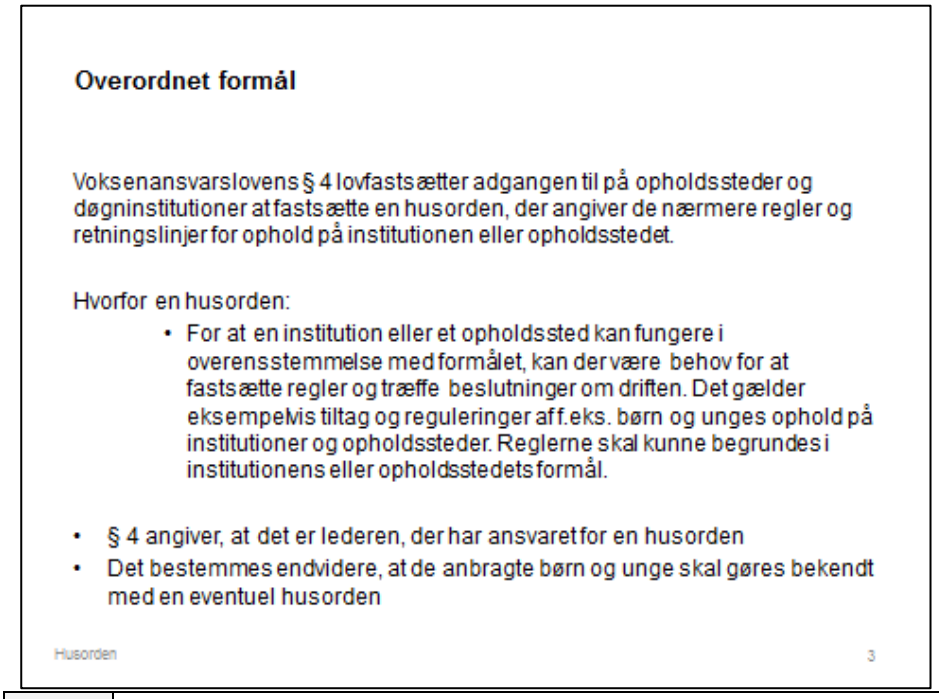

Dias 3	Noter: **Overordnet formål** • Voksenansvarsloven § 4 lovfastsætter adgangen til at fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen eller opholdsstedet • § 4 angiver endvidere, at det er lederen, der har ansvaret for en husorden • Der er tale om en såkaldt ”kan”-bestemmelse, hvor det er op til anbringelsesstederne, om de vil fastsætte en husorden • § 4 stk. 2 er væsentlig derved, at det hermed bestemmes, at de anbragte børn og unge skal gøres bekendt med en husorden, i fald der er en sådan for det sted, hvor de er anbragt

Dias 4:

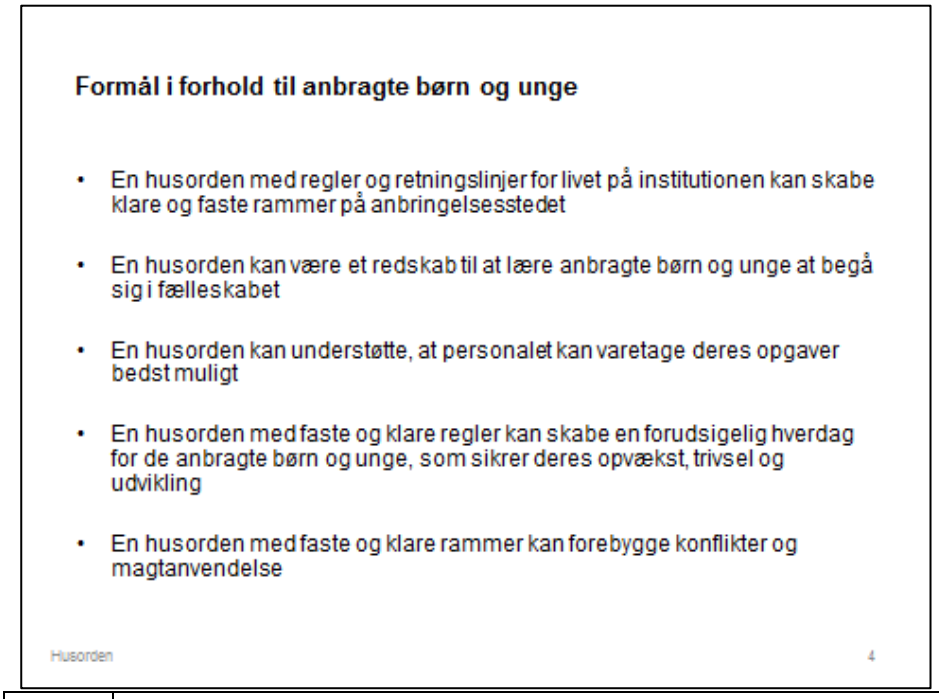

Dias 4	Noter: **Formål i forhold til anbragte børn og unge** Når flere skal bo og arbejde under samme tag, kan det være nødvendigt med nogle spilleregler for, hvad der er acceptabelt i fælles rum og på institutionen eller opholdsstedet som helhed for at sikre, at stederne kan varetage deres opgaver og funktioner bedst muligt. Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag, og som sætter ord på, hvad der er acceptabelt på fællesarealer samt på institutionen som helhed. En husorden kan være et redskab til at lære anbragte børn og unge at begå sig i fælleskabet med de andre og understøtte, at personalet kan varetage deres opgaver bedst muligt. Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børn og unges opvækst, trivsel og udvikling samt medvirke til at forebygge konflikter og magtanvendelse. Der kan i øvrigt henvises til modulet ”Forebyggelse af konflikter og magtanvendelser. Kultur, dialog og rammer”.

Dias 5:

Overblik

En husorden **er**	En generel forskrift fastsat af en institution, der er gældende for institutionen, og som har til formål at sikre institutionens overordnede funktion. En husorden bør være skriftlig.
En husorden **gælder**	Som udgangspunkt for alle på institutionen, idet der skal foreligge en saglig grund til at gøre forskel.
En husorden **skal**	Være kendt af de personer, som er omfattet af fastsatte regler og retningslinjer.
En husordens regler og handlinger ud fra disse **må ikke**	Indsnævre den personlige frihed eller privatlivets fred uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefulde.

Husorden 5

Dias 5	Noter: **Overblik** Ordensreglerne skal være båret af saglige hensyn. Reglerne må ikke gå videre, end hvad hensynet til institutionens formål og virke tilsiger og må heller ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børn og unges rettigheder. Fastsatte husordner skal som udgangspunkt gælde for alle på institutionen, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. F.eks. kan sengetider afhænge af alder, og der kan tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser. Husordner bør være nedskrevne, og de skal jf. lovens § 4, stk. 2, være kendt af de personer, som forventes at overholde reglerne. De anbragte børn og unge skal derfor gøres bekendt med husorden. Dette kan med fordel ske ved, at husordenen udleveres til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne ved anbringelsens start. Hvis reglerne ændres, bør dette ligeledes kundgøres over for de relevante parter. I forhold til børn og unge med kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse skal det sikres, at barnet eller den unge bliver gjort bekendt med reglerne på en, for dem, enkel, forståelig og tilgængelig måde.

Dias 6:

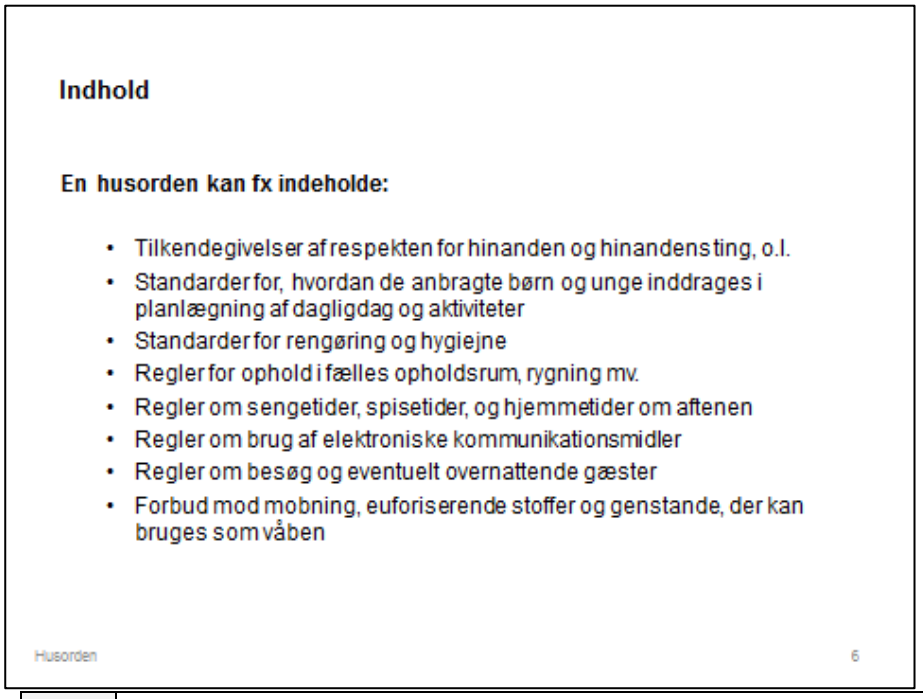

Dias 6	Noter: **Indhold** Husordenen kan f.eks. beskrive standarder for varetagelsen af hygiejnemæssige minimumskrav, rygeregler, regulering i forhold til mobiltelefon, hvornår børnene og de unge skal i seng, hvornår der skal være ro på værelserne, regler vedrørende måltider, fjernsynskiggeri, besøgstider, computeranvendelse, hvornår man kan have besøg såvel som retningslinjer for aktiviteter, som anbringelsesstedet har uden for matriklen. I forhold til regler om børn og unges adgang til mobiltelefon og andre elektroniske kommunikationsmidler kan disse fastsættes i forhold til anbringelsesstedets formål. Derudover kan det f.eks. besluttes, at mobiltelefonerne, tablets o.l. skal afleveres til natten for hermed at sikre, at børnene og de unge får deres nattesøvn. Det kan også af hensyn til fællesskabet være nødvendigt at lave regler om, at al samtale i mobiltelefon ikke må foregå i fællesrum, men derimod skal ske på børnenes og de unges værelser. Anbringelsesstedet kan imidlertid ikke fastsætte regler, der helt afskærer adgangen til mobiltelefon eller andre elektroniske kommunikationsmidler. Det er alene børn og unge-udvalget, der for en bestemt periode kan træffe afgørelse om at afbryde f.eks. mailkorrespondance eller telefonforbindelsen mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge. Politiet kan desuden, af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at et barn eller en ung, anbragt i varetægtssurrogat på en sikret afdeling, fører telefonsamtaler eller kommunikerer på anden vis. Endelig kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om, at unge, der er anbragt i henhold til en strafferetlig afgørelse, ikke må benytte telefon eller internet, hvis betingelserne herfor er opfyldt (se særskilt materiale vedr. lovens §§ 19 og 20). I forbindelse med besøg kan anbringelsesstedet fastsætte rammerne herfor, f.eks. at børnene og de unge normalt ikke må have besøg i forbindelse med måltider og i skoletiden. Derudover kan anbringelsesstedet fastsætte regler for gæsternes ophold og færden på stedet. Anbringelsesstederne har imidlertid ikke kompetence til at afskære barnet eller den unge fra kontakt

	med netværket. Er der besøgende, der bryder stedets regler, skal anbringelsesstedet rette henvendelse til den anbringende kommune, der alene har kompetence til at træffe afgørelse om, hvem barnet eller den unge må have samvær med, jf. servicelovens § 71, stk. 2. Anbringelsesstedet har dog mulighed for at bortvise personer, der i deres opførsel klart overskrider husreglerne. Anbringelsesstedet vil ligeledes i kraft af anstaltsforhold i enkeltstående situationer kunne forhindre samvær eller kontakt, hvis det er påkrævet af hensyn til orden og sikkerhed, f.eks. hvis de pårørende møder op i stærkt påvirket tilstand. Men anbringelsesstedet kan som nævnt ikke permanent træffe afgørelse om at afskære barnets eller den unges kontakt til specifikke personer i netværket. Reglerne i husordenen skal altid tage højde for, at børn og unge med funktionsnedsættelser kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden. Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal det derfor sikres, at barnet eller den unge er blevet gjort bekendt med reglerne på en, for den enkelte, forståelig og tilgængelig måde.

Dias 7:

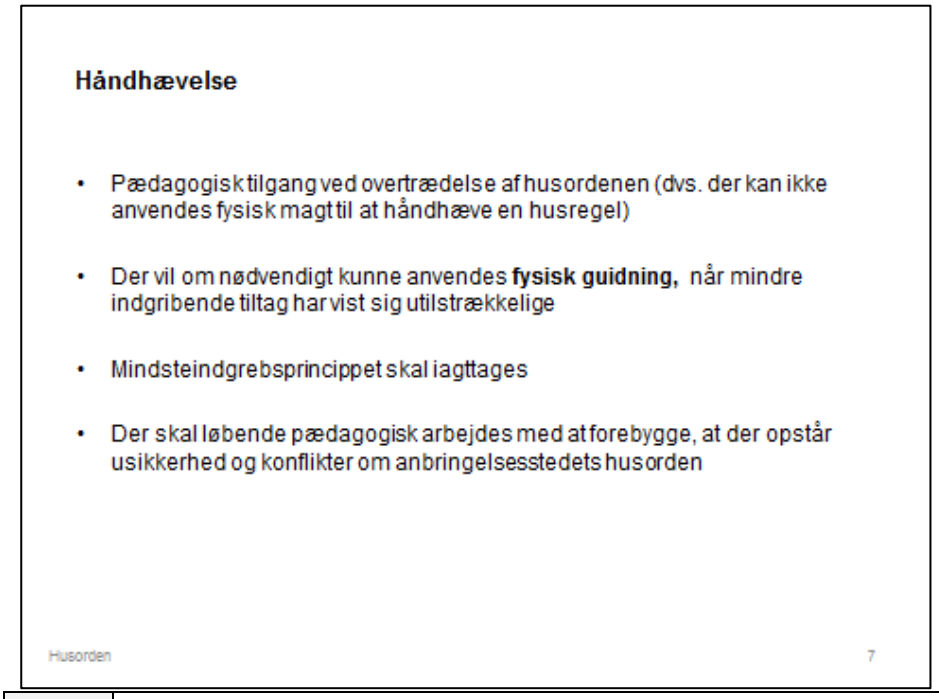

Dias 7	Noter: **Håndhævelse** Hvis barnet eller den unge ikke overholder reglerne i husordenen, skal institutionen gå pædagogisk til værks og tale med barnet eller den unge om, hvorfor barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op. Husordner kan kun håndhæves ved brug af magt i det omfang, de særskilte kriterier herfor er opfyldt jf. lovens øvrige bestemmelser. Når der gribes ind over for børn og unge på anbringelsesstedet med henblik på håndhævelse af reglerne i en husorden, skal der ske en konkret og saglig vurdering af, om f.eks. den fysiske markering af en hånd på skulderen og pædagogiske indgriben, herunder dens intensitet, er nødvendig ud fra varetagelse af anbringelsesstedets formål. Mindsteindgrebsprincippet skal iagttages. Det vil sige, at såvel en verbal som fysisk reaktion (fx fysisk guidning) kun må anvendes, hvis der ikke findes andre pædagogiske og mindre indgribende måder, der er lige så velegnede. Man må således ikke skælde barnet ud for at gå med støvler indendørs, før man på almindeligvis har bedt barnet om at tage støvlerne af. Et andet eksempel er en ung, der ryger i et rum, hvor der ikke må ryges. Her må man ikke midlertidigt inddrage den unges cigaretter, før man har forsøgt at motivere den unge til at standse rygningen eller til at forlade rummet samt klart verbalt har tilkendegivet, at man ønsker, den unge følger husreglerne. Hvis formålet med et indgreb er at håndhæve husregler, må det ikke have en sådan karakter, at der er tale om en egentlig fysisk magtanvendelse. Eksempelvis hvis den unge yder aktiv modstand (f.eks. modsætter sig at blive hjulpet ud), og der skal anvendes mere håndfast fysisk magt. Her vil handlingen være at betragte som fysisk magtanvendelse, og betingelserne i lovens § 9 skal være til stede, før det er tilladt at benytte et så vidtgående indgreb. Der skal også være opmærksomhed på, at håndhævelsen ikke får karakter af nedværdigende, ydmygende eller hånende behandling af et anbragt barn eller ung.